

1. אמת ליעקב דברים פרק כג פסוק ח (פרשת כי תצא).  
לא תתעב אדומי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו (ח).  
סדר המקרא הוא להקדים אדומי למצרי, אבל סדר התנאים במשנה הוא להקדים מצרי לאדומי, וכמו ששינוי ביבמות פ"ח מ"ג: מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות וכו'. ונראה דבאמת בין המקרא ובין המשנה נקטי בסדר לא זו אף זו, והיינו דבאמת הסברא הפשוטה היא לתעב את המצרי יותר מהאדומי, דהרי המצרים שעבדו את בני ישראל מאות שנים וזרקו את בניהם ליאור וכדהביא רש"י אצלנו, ולפיכך הפסוק העוסק בדין לא תתעב הזכיר את האדומי קודם, והיינו לא רק שלא תתעב את האדומי שהוא אחיך אלא גם את המצרי לא תתעב כי גר היית בארצו. אבל המשנה העוסקת באיסור חיתון א"כ שם הסדר הוא להיפך, דלא רק דאסור להתחתן עם המצרי אלא אפילו עם האדומי שהוא אחיך אעפ"כ אסור להתחתן עמו, ויוצא שבין הפסוק ובין המשנה עולים בסדר לא זו אף זו. ולאחר זמן מצאתי בתו"ט ביבמות שם שפירש כן, וב"ה שהנחני בדרך אמיתי.

2. שם משמואל דברים פרשת כי תצא שנה תרעז.

שנת תרע"ז

במד"ר זש"ה אורח חיים פן תפלס נעו מעגלותי לא תדע, מהו אורח חיים פן תפלס א"ר אבא בר כהנא אמר הקדוש ברוך הוא לא תהא יושב ומשקל במצוותי של תורה כענין שנא' ושלל בפלס הרים ולא תהא אומר הואיל והמצוה זו גדולה אני עושה וכו' כך לא גילה הקדוש ברוך הוא מתן שכרן של מצוות חוץ משתי מצוות החמורה שבחמורות והקלה שבקלות, כיבוד אב ואם חמורה שבחמורות ומתן שכר אריכות ימים וכו' והקלה שבקלות שילוח הקן ומהו שכר אריכות ימים וכו'.

ויש להתבונן למה באמת שכרן שוה, והלא משנה שלימה שינוי (אבות פ"ה) לפום צערא אגרא, וכבר דברנו בזה. ונראה עוד לומר, דהנה (קידושין ל"ט ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ולמען ייטב לך והארכת ימים פירשו ז"ל לעולם שכולו טוב ולעולם שכולו ארוך זהו עוה"ב. והנה עוה"ב עין לא ראתה אלקים זולתך, והוא דבר שבלתי אפשר לצייר לפני שוכני בתי חומר וכמ"ש הרמב"ם שהוא כשם שא"א לצייר לפני הסומא מלידה ומבטן: המראה ולפני החרש נועם הקולות והנגינות.

ויש להוסיף ולומר כי עוה"ב הוא עולם המצפון, ע"כ א"א שיהי' נגלה לבו"ד שהוא בעוה"ז עולם הנגלה. ומה שגילה בשתי המצוות הנ"ל מתן שכרן לעוה"ב, אין זה מהות ואיכות השכר, אלא שבשכר המצוה יזכה ויגיע לעוה"ב שהוא עולם שכולו טוב וכולו ארוך, אבל השכר שיקבל שם א"א לצייר מה הוא, ושם בודאי אין שכר של זה דומה לשל זה, ואפ"י במצוה אחת שינוי השכר לפי מהות ואיכות העשי' כמסת רגש הנפש וההתלהבות ודביקות ויראה ואהבה שהיו בעשייתה, כי עוה"ב הוא עולם המצפון, וזוכין לה בשביל

המצפון שבמצוה כמ"ש החובת הלבבות, וזהו שבמשנה לפום צערא אגרא, אבל לזכות לעוה"ב הוא בהכרח לכל המצוות בשוה, וכמו שמשלו משל שכולם נכנסין בשער אחד ושם נותנין לכאו"א מדור לפי כבודו. ובאשר התורה לא ביארה אלא שכר שיזכה ויגיע לעולם ההוא ולא יותר, בזה הורה לנו שא"א להגיד עצם שכר עוה"ב הנעלם לבו"ד בעוה"ז עולם הנגלה, ושוב אין שייך להיות יושב ומשקל איזה מצוה גדולה ושכרה מרובה באשר זוכין לו בשביל חלקי המצפון שבמצוה, בודאי שבשכר מצוה קטנה אלא שנעשתה ברגש הנפש והתלהבות יתרה יזכה לרב טוב הצפון, יותר מבשביל מצוה גדולה שנעשתה ברגש נפש מועט:

### מעין בית השואבה 3

(כנראה) לא יבא עמוני ומואבי בקהל  
ה וגר על דבר אשר לא קדמו  
אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם  
ממצרים והיינו בני עמון ואשר שכר  
עליך אלו בני מואב את בלעם בן  
בעור מפתור ארם נהרים לקללך.

וצריך ביאור שהרי כל התרי"ג מצוות נאמרו לו למשה בסיני עם כללותיהן ופרטותיהן (עיי' רש"י בהר כה,א) וגם לאו של "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" בסיני נאמר, וא"כ אמאי אמרה התורה הטעם "על דבר אשר לא קדמו וגו' ואשר שכר וגו'" שמאורעות אלו היו לסוף מ' שנה במדבר.

רואים מזה שבאמת אין הטעם סיבה להמצוה אלא שכל המצוות חוקי ה' המה, וצוה הקב"ה לרחק את בני עמון ומואב אף אם לא היה המעשה שלא קדמו בלחם ובמים ולא שכרו את בלעם. ומה שאמר משה טעם זה היינו משום שהקב"ה מנהיג את העולם שמכח המצוה מתהפך הטבע, וכמו שמצינו בשילוח הקן שאסור לומר על קן צפור יגיעו רחמין משום שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזירות המלך (מגילה כה.), אבל עיי' ברמב"ן (תצא כבו) שאף שאין הרחמים סיבת המצוה מ"מ המצוה מלמדנו מדת הרחמנות שעל ידי המצוה מתהווה בטבע האדם להיות רחמן, ועיי' בספר החינוך מצוה תקמ"ה. וכמו כן מחמת הצווי לא יבוא עמוני ומואבי משום ששורשם רע מאד, על כן סיבב הקב"ה שיעשו מעשים אלו שמחמתם נבין האיסור שיבואו בקהל ה' עד עולם.

וכן מצינו בשאר מצוות, כגון פסח מצה ומרור שנצטוו ישראל על אכילתם עוד קודם מכת בכורות שאז פסח ה' על בתי בני ישראל וקודם שלא הספיק בצקם להחמיץ, אלא על כרחך שהמצוה סיבה להטעם ואין הטעם

סיבת המצוה. ומצינו שכבר קיים אברהם אבינו כל התורה עד שלא ניתנה (קידושין פב.) וקרוב פסח בכלל, וכן ביצחק שעשתה רבקה שני גדיי עזים (תולדות כז,ט) אחד לפסח ואחד למטעמים (רש"י שם מפרקי דרבי אליעזר פל"ב), אף שאז לא היה שייך טעם המצוה. ולכן כתיב (בא יב,כא) "משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח" בה"י הידועה, שכבר ידעו מקרבן זה אף שלא ידעו טעם קריאת שם זה. (ועיי' בית הלוי על התורה פרשת בא על פסוק והגדת לבנך.)